

UTPLYNDINGEN. Fra W. Brandt: "Norges tredje krigsår".

Våren måtte quislingregjeringen framlegge et slags budsjett for Tertoven. Årsunderskuddet beregnedes til 423 millioner kroner, en ganske nett sum jevnført med norske budsjetter for den 9. april. Budsjettet inneholdt en post på 550 millioner til dekning av "utgifter i forbindelse med krigen", en noe beskeden omskrivning for: kontribusjon til okkupasjonsmakten. Denne posten hadde steget med over 100 % jevnført med budsjettåret 1940-41, da den beløp seg til 250 millioner. Det ble dyrere å "beskutte" Norge jo lenger krigen varte.

For å dekke budsjettets underskudd opptok finansdepartementet under okkupasjonen en rekke nye statelån på til sammen 600-700 millioner. I bankene lånte departementet mot de i Norge tidligere ukjente skattkammerveksler summer som betydelig oversteg en milliard. Derved ble statsgjelden dobbelt så stor som før okkupasjonen. De penger som ble skrevet sammen ved hjelp av skattkammerveksler overførtes til tyskeres konto i Norges Bank. Der var seddelpressene i gang helt siden sommeren 1940 for å tilfredsstille de tyske myndigheters krav. I Norges Bank hentet tyskerne nærmere 7 millioner pr. dag, 200 millioner i måneden, hvilket svarer til omtrent halvparten av den normale nasjonalinntekt. Ved årsskiftet 1941-42 var det tatt ut 3,8 milliarder og ved årsskiftet 1942-43 over 6 milliarder. Disse penger ble oppført som et slags lån som finansdepartementet - med andre ord den norske stat - skulle stå for. Det var ingen tilfeldighet at Quisling fant seg foranlediget til å utstede et nytt reglement for Norges Bank, som hovedsakelig behandlet spørsmålet om seddelproduksjonen.

Med de rekvirerte penger betalte og underholdt okkupasjonsmakten tropper og siviladministrasjon. De anvendes også til å finansiere byggingen av flyplasser, flåtebasen, festningsanlegg og slikt, delvis også til veier og jernbaner. Pengene ble videre disponert til industrianlegg som var satt i gang av tyskerne samt for betaling av militære bestillinger hos den norske industri. Resultatet ble en økonomisk uttagning i dobbelt betydning. Først tok man norske varer og ydelser, og så betalte man dem med rekvirerte penger, med den følge at det norske folks statsgjeld øket. Pengene som strømmet ut fra seddelpressene i Norges Bank skapte ingen økede produksjonsmuligheter, men fremkalt tvertimot en vel dig nedskjæring av konsumsjonen. Det fantes en innre sammenheng mellom okkupasjonsmaktens voldsomme finansielle krav og den senkning av levestandarden som på et meget tidlig tidspunkt fremsto som en vesentlig del av den tyske økonomiske politikk i Norge.

Det eneste manglet på alt mellom himmel og jord. Det eneste som ikke manglet var penger. Seddelomløpet var ved utgangen av 1942 omkring 2 milliarder, dvs. mer enn tre ganger så meget som før okkupasjonen.

På samme måte som man rekvirerte penger og arbeidskraft rekvirerte man også mat, klær og bygninger. Rekvireringen av bygninger spilte en stadig større rolle i 1942, særlig fordi det kom så mange sivile tyskere til Norge. Det hendte ofte at nordmann på kort varsel måtte forlate hus og hjem og ikke fikk ta med seg mer enn klærne. Erstatning for denne form-for beslagleggelse overførtes sommeren 1942 direkte til det norske statsbudsjett med den famøse motivering at de ble betraktet som naturaydelser ifølge folkeretten. Hangkonvensjonen bestemmer at statslig eiendom kan tas i bruk uten erstatning. Annen eiendom kan rekvireres, men bare mot full erstatning til eieren.

Det kan neppe være til om at den overvelfende del av okkupasjonspersonalets forsyning hele tiden er ordnet ved rekvisisjoner i Norge. I noen byer beslagles opptil 98 % av alle kjøtt-tilførsel. Hösten 1942 bestemtes at den norske storfe-stammen skulle reduseres med 200.000 dyr. Av en stor del av kjøttet skulle det leges hermetikk til de tyske tropper. Reserverlagrene av hvalkjøtt som var tenkt som en hjelp i ytterste nød, ble i strid med de tyske myndigheters uttrykkelige befale beslaglagt hösten 1942.

Matvarer sendtes også til de tyske tropper i Finland,

hvilket åpenbart er i strid med Haagkonvensjonen. Folkeretten bestemmer også at leveransene til okkupasjonsstroppene bare skal skje i en utstrekning som står i rimelig forhold til landets resurser. Det kan vel diskuteres om de tropper som oppholder seg i Norge for å delta i krigen mot vestmaktene og Sovjet med rette kan kalles okkupasjonsstropper. I hvert fall kan ikke de tyske sivile regnes som okkupasjonsstropper ifølge folkerettslige begreper. Og heller ikke de sårede fra finskefronten som behandles på norske sykehus og forpleies med norske matvarer.

Til alt det som konsumeres av tyskerne i Norge kommer alle matvarer som blir sendt ut av landet. Her tales dog ikke om rekvisisjon, men om "utenrikshandel". Man har forsøkt å skape en legende om at det bare var Hitlers "velvilje" som forhindrede hungersnød i Norge, at det er tyskerne som har skaffet størstedelen av det kornet som trengtes. I virkeligheten viser de offisielle tall for tiden april 1940 til årsskiftet 1941-1942 at det tyske bidrag til Norges kornforsyning utgjorde nøyaktig 14,5 %. Resten ble dekket av den norske produksjon og av norske lagre.

Noen eksempler vil kanskje hjelpe til å illustrere den nazistisk "utenrikshandel"s karakter:

Okkupasjonsmakten tok alt det materiell som tilhørte Norges Røde Kors, bl. a. plaster som skulle dekke den norske sivilbefolknings behov. Dette sanitetsmateriellet ble kjøpt med penger som tyskerne tok i Norges Bank. Siden måtte nordmennene kjøpe igjen plaster fra Tyskland, og prisene var nå tre ganger så høye som de nordmennene fikk. Det tyske plastret måtte betales med norske varer. For spiritusosa som kjøptes i Frankrike måtte Vinmonopolet betale en pris som betinget en fortjeneste på nesten 1000 %. Som betaling måtte Norge levere fisk som den norske befolkning selv hadde bruk for. Hösten 1942 dukket det opp en kakaoerstatning som het "Frokostdrikk", en vare som tyskerne hadde prasket på nordmennene gjennom en quislingmann som sto som importør. En analyse viste at det var tyske sagbruk som sto som produsenter, og den brunfarvede sagmuggen måtte betales med en pris av 18 kroner pr. kilo!

NESKYTTINGEN AV "GRIPEN" hvorved 13 mennesker omkom, har vakt den største indignasjon i Sverige. I forbindelse med dette overfall på det svenske passasjerfly minnes det om "Gladan"-katastrofen, om hvilken det nå heter at "etter hva man anser på informert hold innen flyvekretser kan det med største sikkerhet antas at også "Gladan" ble skutt ned av et tysk fly. Likeledes er "Gripen" heter det, blitt beskyttet av tyske fly tidligere en gang, da bl. a. minister Prytz' frue medfulgte som passasjer. Anfaller på "Gripen" siste gang kom i tre perioder, forteller de to overlevende, hver med fem minutters mellomrom. Inntil videre er den svenske flytrafikk på England innstillet, men det fremholdes at Sverige må opprettholde denne forbindelse vestover, da den er Sveriges livsnerve i forbindelsene vestover.

MENS LEDENDE MENN blant de allierte i det siste har advart mot å tro at krigen snart er slutt, kommer den oppfatning stadig oftere til orde i den nøytrale presse, at freden - i hvert fall for Europas vedkommende - nærmer seg med raske skritt. Det henvises ikke bare til stemningen på Östfronten, men i like høy grad til stemningen i Tyskland, slik man lærer den å kjenne gjennom de tyske ledere selv. Deres advarsler f. eks. i Das Schwarze Korps og Das Reich mot defeatisme og det stigende antall dødsdommer for defeatistisk holdning, har således vakt oppmerksomhet i Sveits, hvor avisene har vært meget forsiktige med å gjengi rykter om sammenbruddsstemming i Tyskland. På grunnlag av de foreliggende rapporter fra avisenes korrespondenter i Berlin og de tyske ledere egne uttalelser og artikler, drøfter de sveitsiske aviser nå åpent mulighetene for et snarlig tysk gjennombrudd. Det tyske folk er kommet til et "dödpunkt" som lederne forsøker å mestre ved propaganda og andre tilgjengelige midler.

Østfronten. Det siste kommuniké fra Russland opplyser at russerne har brutt den tyske motstand på sørfronten mellom Dnjeprbøyningen og Azovhavet, og forfølger den slagne fiende. Russerne har i dette område rykket fram inntil 30 km og erobret 90 tettbeboede stitük. Nordvest for Melitopol foregår den russiske framrykking meget hurtig. De siste tyske tropper ved jernbanen til Saporosje er nå fordrevet og det ble meldt i går at russerne hadde rykket 30 lenger vest over Nogajisk-steppen mot nedre Dnjepr. I dag står de 70 km vestenfor Melitopol og nærmer seg Kherson ved Dnjepr-munningen. En annen angrepslinje går sørover fra Melitopol langs jernbanen i retning mot Krim. Russerne har her inntatt jernbanestasjonen Akimovka, og ved Azovhavet har de gjenerobret Goreloje. En tredje framrykking finner sted innenfor Dnjeprbøyningen sørvestover fra Dnjeppetrovsk mot Nikopol. Dag og natt angriper russiske fly jernbaneknutepunktet Apostolova, der alle de tyskere som rømte fra Saporosje og Dnjeppetrovsk stuvet sammen på sin flukt vestover. Nordenfor Krivoj Rog har russerne avvist kraftige tyske motangrep med tanks. Ved disse kampene ble flere fiendtlige avdelinger omringet i går. Tyskerne forsøker å føre fram forsyninger til de innesluttede tropper med fly, men russiske jagere gikk til angrep og skjøt ned mange tyske maskiner i løpet av gårsdagen. Den røde Stjerne skriver at hele den tyske sørfront fra Kremensjog til Azovhavet er spjættet opp i en rekke isolerte avsnitt.

Dagens russiske kommuniké opplyser videre at kampene igjen er blusset opp på den nordre del av midtfronten mellom Vitebsk og Nevel. Russerne har rykket fram 10 km på en viktig vei sørøst for Nevel.

News Chronicles krigskorrespondent i Russland oppsummerer stillingen på sørfronten således: Over hele fronten er den tyske arme på tilbaketog. Fra midtre Dnjepr til Azovhavet har russerne på flere steder brutt igjennom de tyske formasjoner, og det er dette som har bevirket den alminnelige tyske retrett. Tyskerne flykter så hurtig som de bare kan komme fram og etterlater seg kanoner og allslags materiell strødd utover steppene. De kamper som gikk forut for tilbaketrekningen kan i heftighet bare sammenlignes med kampene om Stalingrad. Tyskerne på vestbredden av Dnjepr drives mot Nikopol, mens troppene fra Melitopol enten er i villt løp på de åpne stepper eller de trekker seg tilbake til Krim. De russiske samlingslinjer blir stadig bedre og det gjenstår nå ikke meget på at den direkte jernbaneforbindelse Moskva-Melitopol kan åpnes igjen. Samtidig blir tyskernes linjer stadig dårligere. De russiske fly som ustanselig bombarderer området ved Apostolova kan ikke unngå å treffe sine mål, foransamlingen av tog og transportmidler i den trange slukten mellom Nikopol og Krivoj Rog er enorm. En regner med at bare en brøkdel av det tyske materiell kan slippe igjennom dette nåløye. Det eneste sted der tyskerne fremdeles forsvarer seg er ved Krivoj Rog. Men det er den hårde nødvendighet som driver dem til å foreta de blodige motangrepene. Fallt Krivoj Rog, må en nemlig regne med at passasjen ved Apolostova blir helt tilkorket. Bladet slutter med å si at russerne allerede har vunnet en stor seier; men fremtiden vil bringe enda større seire. Om en uke eller to vil det svære industriområdet i Dnjeprbøyningen som har vært på tyskernes hender i to år atter være frigjort.

Tyskerne treffer allerede forberedelser til å flytte de rumenerne som bor østenfor Dnjestr lenger vest. Befolkningen i disse områder har fått beskjed om å gjøre seg reiseklare på det korteste varsel. De forbereder likeledes en flytning av alle fabrikker på østsiden av Dnjestr og de som ligger i en sone 100 km vestenfor Dnjestr, dvs. i det østlige Bessarabia.

Hittlers plan om å få i stand en Balkanblokk har møtt sterk motstand både i Bulgaria og Ungarn, og planen må sies å være strandet allerede. Bulgaria og Ungarn, og sannsynligvis også Romania, foretrekker å spille tilskuerens rolle og vil ikke delta i tyskernes forsvar av Sørøst-Europa.

Tremaktskonferansen i Moskva holdt sitt 10. møte i dag. Konferansen forløper meget tilfredsstillende til tross for at mange vanskelige

spørsmål har vært fore. Stalin har mottatt den britiske utenriksminister, sir Anthony Eden, i nærvær av britiske og amerikanske militærsjefer. Blant de ting som har vært i forgrunnen ved drøftelse av behandlingen av de tyske krigsforbrytere.

Jugoslavia. Dagens jugoslaviske kommuniké melder at jugoslavene har et godt tak på alle de områder som de i den siste tid har erobret. Fra Bosnia blir det meldt at tyske angrep mot de befrie områder er slått tilbake med store tap. I Slovenia er angrep fra motoriserte tyske avdelinger avvist. I Montenegro pågår heftige kamper. - De kroatisk-kvinske quislinger har nå sammen med tyskerne opprettet et informasjonskontor for krigsfanger, noe som tyder på at tyskerne for fremtiden vil ta fanger og ikke som hittil skyte dem. Sannsynligvis henger dette sammen med at de jugoslaviske styrkene etterhånden har tatt mange tyske fanger og har truet med represalier.

Italia. På vestkysten har den britiske 5te arme nord for Volturno rykket videre fram og inntatt byen Reale. Lenger øst har amerikanerne drevet en kile inn i de tyske stillingene. Ved Adriaterhavskysten har den 8de arme full kontroll over bruhodet ved Trignoelva. Hovedstyrkene lenger sør har inntatt C. Mauro og et par andre mindre byer inne i landet.

Tyrkia har besluttet å trekke tilbake sin Roma-ambassadør. Dette er den tyrkiske regjeringens svar på det tyske krav om at alle diplomater skal flytte over til den "republikansk-fascistiske regjering" i Nord-Italia.

Allierte bombefly angrep i går igjen de tyske flyplassene i Grekenland og på Kreta. Det blir meldt at de britiske tropper på øya Kos er trukket tilbake.

Britiske destroyere har senket flere tyske skip i området ved Dodekanesene.

Stillehavet. Kampene på de nordre Salomonøyene fortsetter. Kraftige amerikanske bombeangrep har i de siste dager satt tre større japanske flyplasser i dette område ut av funksjon.

Tyskland. Det blir meldt at den tyske rustningsminister Speer har store vanskeligheter med å skaffe seg de hundre tusen arbeidere som trengs i rustningsindustrien. Alle tyske barn må nå slutte skolen når de er 14 år gamle hvis deres fysikk er i orden. Det er meningen at de såvidt gjørlig skal erstatte de arbeidere som overføres til rustningsindustrien fra andre industrigrener.

Journal de Genève opplyser at det for tiden er en omfattende krise i Tyskland som følge av de store tilbaketrekningene i Russland. Det er ennå for tidlig å uttale seg om hvilke innenrikspolitiske konsekvenser krisen vil medføre, men retretten i øst har voldt stor bekymring, og det begynner å gå opp for flere og flere at Wehrmacht alene ikke kan vinne krigen. Det går ikke i lengden an å presse et helt folk til de aller største oppofrelser når dette folk styres av en liten klikk. Nazistene har vanskeligheter med å opprettholde disiplinen, og opposisjonen kommer oftere og oftere til uttrykk. I denne forbindelse kan det nevnes at flyvebladet "Die Opfer von Berchtesgaden" har fått så stor spredning blant de tyske soldater i Tyskland at general Keitler forleden fant seg beføyet til offentlig å ta avstand fra det i en kringkastingtale.

RETTELSE. "- et snarlig tysk gjennombrudd-" nederst på side 1, spalte 2, skal være "-et snarlig tysk sammenbrudd-".